

Схвалено для використання у закладах дошкільної освіти комісією з дошкільної педагогіки і психології Науково-методичної ради з питань освіти МОН України
(лист ІМЗО від 12.02.2019 р. № 22.1-Г-48)

Рецензенти:

Н. І. Богданець-Білокаленко – доктор педагогічних наук, доцент кафедри української літератури і компаративістики Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка;

І. С. Булах – декан факультету психології, доктор психологічних наук, професор кафедри теоретичної та консультативної психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, заслужений діяч науки і техніки України;

Л. М. Томенко – директор закладу дошкільної освіти № 10 “Любавонька” м. Переяслава-Хмельницького Київської області, заслужений працівник освіти України.

Автор-укладач: Л. В. Лохвицька.

М79 Моральна пектораль. Книжка для читання дітям у закладах дошкільної освіти та в родинному колі / авт.-уклад. Л. В. Лохвицька. — Тернопіль : Мандрівець, 2020. — 200 с.

ISBN 978-966-944-122-5

Книжка “Моральна пектораль” підготовлена як літературний додаток у навчально-методичному комплекті до *парціальної програми з морального виховання дітей дошкільного віку “Скарбниця моралі”* (авт. Л. В. Лохвицька), схваленої до використання в закладах дошкільної освіти (лист Інституту модернізації і змісту освіти Міністерства освіти і науки України від 08.11.2019 № 22.1/12-Г-1054).

Книжка “Моральна пектораль” містить літературний матеріал (авторські твори різних жанрів і фольклор) для читання та розповідання дітям дошкільного віку дорослими про правила морального поведіння в середовищі, про прояви моральних якостей та потребу морального ставлення одне до одного. Виклад змісту творів адаптований до вікових особливостей дитячого сприймання (четвертий–шостий роки життя) та поданий із методичним коментарем до них.

Для працівників закладів дошкільної освіти, батьків, студентів педагогічних закладів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю “Дошкільна освіта”.

УДК 373.2+821.09 (076.6)

ЗМІСТ

ПРОЛОГ до МОРАЛЬНОЇ ПЕКТОРАЛІ..... 9

**ПЕРШИЙ ЯРУС МОРАЛЬНОЇ ПЕКТОРАЛІ –
ДІТЯМ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
(четвертий рік життя)**

Основні освітні орієнтири (*керунки для дорослих*)..... 13

Тексти художніх творів із методичним коментарем 14

Леся Вознюк. Ось така родина..... 14

Варвара Гринько. Сім'я..... 14

Варвара Гринько. Чарівні слова 14

Варвара Гринько. Рідна мова 15

Оксана Іваненко. Няв-няв 16

Михайло Коцюбинський. Про двох цапків..... 17

Михайло Коцюбинський. Дві кізочки 17

Дмитро Павличко. Калачі 18

Віра Паронова. Він не хотів..... 18

Віра Паронова. Хто мудріший 19

Віра Паронова. Умій попросити 20

Віра Паронова. Поведінка у тролейбусі..... 21

Катерина Перелісна. Сестрички..... 21

Катерина Перелісна. Чарівні слова..... 22

Марія Познанська. Здрастуй, сонечко 22

Марія Познанська. Ой, котику-коточку..... 22

Леонід Полтава. Пісенька про сіру пташку..... 23

Ігор Січовик. Невихований ведмідь..... 23

Микола Сингаївський. Зайчик у трамваї..... 24

Василь Сухомлинський. Найрідніша мама 24

Василь Сухомлинський. Народився братик..... 25

Василь Сухомлинський. Блискучі черевики 26

Василь Сухомлинський. Як котові соромно стало..... 26

Василь Сухомлинський. Як метелик напився

березового соку 27

Василь Сухомлинський. Пихатий півень..... 27

Василь Сухомлинський. Два метелики..... 28

Василь Сухомлинський. Як білочка дятла врятувала 28

Василь Сухомлинський. Півень..... 29

Василь Сухомлинський. Котик і їжачок	30
Василь Сухомлинський. Щоб метелик не наколовся.....	30
Василь Сухомлинський. Петрик, собака й кошения	31
Василь Сухомлинський. Хлопчик і хвора мама.....	32
Ганна Чубач. Йшла синичка до кринички.....	33

**ДРУГИЙ ЯРУС МОРАЛЬНОЇ ПЕКТОРАЛІ –
ДІТЯМ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
(п'ятий рік життя)**

Основні освітні орієнтири (керунки для дорослих).....	35
Тексти художніх творів із методичним коментарем	36
Євгенія Башенко. Петрусь і подарунки	36
Валентин Бичко. Великий і малий	36
Грицько Бойко. А ми шпаківні будували.....	37
Грицько Бойко. Вереда	37
Олег Буцень. Маленькі помічниці	40
Олег Буцень. Хто дужче любить.....	41
Олег Буцень. Ложечка	41
Олег Буцень. Солодкий дощ	43
Леся Вознюк. Абетка ввічливості	44
Леся Вознюк. Ввічливі діти.....	45
Платон Воронько. Цап-забіяка	45
Н. Григор'єва. Жадібність	46
В. Дубовик. Два приятелі	47
Наталя Забіла. Ясоччин садок	47
Наталя Забіла. Ясочка на річці	48
Наталя Забіла. Про дівчинку Маринку та руду кішку	49
Анатолій Костецький. Не буду	50
Анатолій Костецький. Як зробити день веселим.....	51
Михайло Коцюбинський. Івасик і Тарасик.....	51
Олеся Кравець. В дорогу нам рушати час	52
Наталя Кулик. Ромасеве яблуко і Петрикова груша.....	52
Марія Людкевич. Чим кінчається сварка	53
Ірина Мирошниченко. Добрим бути зовсім не важко	54
Г. Мороз. Сварка.....	54
Андрій М'ястківський. Кому світить сонечко	55
Віра Паронова. Куплена дружба.....	55
Олександр Пархоменко. Дитимам і Явсесам	56

Марія Пригара. Новачок	57
Марія Пригара. Сварка	58
Марія Пригара. У дворі.....	58
Олена Пчілка. Сестричка й братик	59
Іван Сенченко. Хліб святий.....	60
Микола Стеценко. Новий велосипед.....	61
Микола Стеценко. Гіркий апельсин	62
Василь Сухомлинський. Скажи людині: “Доброго дня”!.....	63
Василь Сухомлинський. Що Ніна має зробити?.....	64
Василь Сухомлинський. Ніна і гусак.....	64
Василь Сухомлинський. Бабуся і Петрик	65
Василь Сухомлинський. Три пиріжки	66
Василь Сухомлинський. Осінь принесла золотисті стрічки.....	67
Василь Сухомлинський. Гомінкий струмок і мовчазна річка	67
Василь Сухомлинський. Майже чарівна розмова	68
Василь Сухомлинський. Від верби до тополі, від тополі до верби.....	69
Василь Сухомлинський. Лялька під дощем	70
Василь Сухомлинський. Тихенький	71
Василь Сухомлинський. Перестелимо постіль дідусеві.....	72
Василь Сухомлинський. Покинуте кошения.....	72
Василь Сухомлинський. Як діти раділи, а ялинка плакала	73
Василь Сухомлинський. Чому здивувався Петрик.....	74
Василь Сухомлинський. Як ховрашок землю орав і пшеницю сів	75
Василь Сухомлинський. Як здивувався Мурко.....	75
Василь Сухомлинський. Конвалія в саду	76
Василь Сухомлинський. Білка і Добра Людина.....	76
Українська народна казка. Їжак та Заєць	77
Українська народна казка. Колосок.....	78
Українська народна казка. Котик і Півник	80
Українська народна казка. Лисичка і Журавель	82
Костянтин Ушинський. Грайливі собаки.....	83
Костянтин Ушинський. Умій почекати	84
Юрій Федькович. По щирості	85
Дарія Цвек. Казочка про ввічливість	85
Василь Чухліб. Брилик.....	86

**ТРЕТІЙ ЯРУС МОРАЛЬНОЇ ПЕКТОРАЛІ –
ДІТЯМ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
(шостий рік життя)**

Основні освітні орієнтири (керунки для дорослих).....	89
Тексти художніх творів із методичним коментарем	90
О. Біляк. Доброта.....	90
Василь Бірюков. Добрі слова	90
Олег Буцень. Добрий Василько	91
Олег Буцень. Як Сашко лікував	92
Олег Буцень. Зовсім не соромно.....	95
Олег Буцень. Горобчик	96
Олег Буцень. Айстри	97
Олег Буцень. Чергова Настуся.....	98
Олег Буцень. У новій школі	100
Леонід Глібов. Чиж та голуб	101
Н. Григор'єва. У нашому домі.....	101
Н. Григор'єва. Не ім'я людину красить	102
Павло Гудим. Ланцюжок	103
Любов Забашта. Людина починається з добра!.....	104
Роман Завадович. Як куцик і павучок віддячилися мишці	104
Олександр Зима. Виростимо сад.....	106
Лариса Зіганшина. Друг доброта	108
Любов Іванків. Ти добро лиш твори повсюди.....	108
Лідія Компанієць. Татова порада	109
Ліна Костенко. Перекинуті шпаківні	110
Алла Кох. Про повітряну кульку	110
Надія Красоткіна. Твори добро	112
Надія Красоткіна. Сонечко	113
Вадим Крищенко. Я вірю в силу доброти.....	113
Інна Кульська. Добрий вчинок	114
Тамара Маршалова. Жив на світі їжачок	114
Ірина Мацко. Медовий сухарик	116
Ірина Мацко. Мамине серденько.....	119
Андрій М'ястківський. Казочка про яблуню.....	123
Всеволод Нестайко. Нуся.....	124
Інна Панасюк. У дворі.....	125
Леонід Полтава. Де живуть наші птахи?	126
Діна Рось. Допомога дружби	128

Діна Рось. Пригоди дітей	129
Діна Рось. Лист до бабусі	131
Оксана Сенатович. Що це значить – не дружити.....	132
Микола Сингаївський. Дощ із краплі починається	133
Василь Сухомлинський. Сива волосинка	134
Василь Сухомлинський. Заплющені очі.....	135
Василь Сухомлинський. Петрик і Павлик.....	136
Василь Сухомлинський. Щоб ти став кращим.....	137
Василь Сухомлинський. Горбатенька дівчинка.....	138
Василь Сухомлинський. Як Сергійко навчився жаліти	138
Василь Сухомлинський. А серце тобі нічого не наказало?.....	139
Василь Сухомлинський. Протоптали стежку	140
Василь Сухомлинський. У кого радість, а в кого горе.....	141
Василь Сухомлинський. Чому голуби до Олега прилетіли	142
Василь Сухомлинський. Розділена радість	142
Василь Сухомлинський. Скляний чоловічок	144
Василь Сухомлинський. Чорні руки	145
Василь Сухомлинський. Чому дідусь такий добрий сьогодні.....	145
Василь Сухомлинський. Намисто з чотирма променями	146
Василь Сухомлинський. Добре слово	147
Василь Сухомлинський. Образливе слово.....	149
Василь Сухомлинський. Іменинний обід	149
Василь Сухомлинський. Хочеться сказати щось ніжне-ніжне	150
Василь Сухомлинський. Найкрасивіше і найпотворніше	151
Василь Сухомлинський. Ледача подушка	152
Василь Сухомлинський. Чого ж ви, тату, мовчите?	153
Василь Сухомлинський. Яблунька і літо	154
Василь Сухомлинський. Конвалія під вікном.....	155
Василь Сухомлинський. Є ще одне найніжніше деревце.....	156
Василь Сухомлинський. Через потік.....	157
Василь Сухомлинський. Хто кого веде додому	157
Василь Сухомлинський. Соромно перед соловейком	158
Василь Сухомлинський. Чому Сергійкові було соромно.....	159
Василь Сухомлинський. Гарні слова і добре діло.....	160
Василь Сухомлинський. Як Миколка став хоробрим	161
Василь Сухомлинський. Сьома дочка	162
Василь Сухомлинський. Я вирощу внучку, дідусю.....	163
Василь Сухомлинський. Мишків велосипед	163

Василь Сухомлинський. Кожна людина повинна	164
Василь Сухомлинський. Бо я – людина	165
Василь Сухомлинський. Важко бути людиною	166
Василь Сухомлинський. Який слід повинна залишати людина на землі?	167
А. Терещук. Я – доброта людська	169
Микола Трублаїні. Про дівчинку Наталочку та сріблясту рибку	169
Українська народна казка. Дрізд і голуб	170
Українська народна казка. Дві вивірки	171
Українська народна казка. Котигорошко	172
Українська народна казка. Іван-Побиван	175
Українська народна казка. Правда і брехня	178
Юрій Федькович. Милосердний хлопчик	180
Іван Франко. Киця	180
Павло Ходченко. Серце матері	181
Любов Яковенко. Про дружбу	182
Юрій Ярмиш. Добре серце	182

ЗАСТІБКА МОРАЛЬНОЇ ПЕКТОРАЛІ

Народна мудрість – прислів'я і приказки про мораль і моральне поведіння	185
Малі поетичні жанри дитячого фольклору про мораль і моральне поведіння	190
Джерела	192

ПРОЛОГ* до МОРАЛЬНОЇ ПЕКТОРАЛІ

*Добро у житті, що мораль дає знати, –
Це дуже важливо для всіх.
Тож будемо разом ми норми вивчати,
Й довершеним стане навколишній світ!*

Шановні дорослі, батьки й педагоги, всі, хто причетний до виховання маленьких громадян нашої держави!

Ви тримаєте в руках нову книжку “Моральна пектораль”. Вона призначена для читання дітям дошкільного віку. Ця книжка підготовлена як методичний супровід у рамках парціальної (тематичної) програми з морального виховання дітей дошкільного віку “Скарбниця моралі” (автор Л. В. Лохвицька). Тобто хрестоматійний матеріал забезпечує художньо-літературним змістом розроблену програму та її реалізацію і має на меті розширити й удосконалити знання дошкільників про правила морального поведіння в довідлі, а також культивувати в них формування моральних цінностей як вищих проявів людської гідності. Передбачаємо, що ознайомлення дітей із художніми творами поглибить і моральний світогляд дорослих, оскільки до кожного з них подається методичний коментар, яким чином тлумачити зміст певного тексту. Такий коментар (як пояснення) окреслюється переліком запитань для обговорення прочитаного твору разом з дітьми і спільного визначення його моральної ідеї. Окрім цього до деяких художніх творів дитячої літератури запропоновано проведення полілогу (обміну думками) – висловлювання дошкільниками власних моральних суджень, що стимулює розвиток їх моральної мотивації, а з боку дорослих – заохочення і підтримка дітей до моральної діяльності. Саме така моральна взаємодія уможливить формування моральної максими – узагальненої думки про потребу моральної досконалості. Бо важливим у моральному розвитку особистості є не лише знати про моральні норми і правила поведінки, а й здатність робити висновки про їх доцільність і сповідувати істини добра у власному поведінні серед інших. Саме це і забезпечить формування у дітей дошкільного віку цілісного сприймання світу в його морально-

* Пролог – грец. πρόλογος – передмова.

му контексті і реалізацію діяльнісного підходу щодо їх повноцінного проживання як самодостатніх особистостей.

Чому книжка має назву “Моральна пектораль”? Та тому що вона (від лат. *pectoralis* – нагрудний) є дорогоцінною прикрасою, тим дарунком вічності про добро, яким кожен має володіти і, маючи його, виявляти своїм моральним поведінням у довірливості. Книжка за композиційною будовою вміщує літературні твори для дітей молодшого (четвертий рік життя), середнього (п’ятий рік життя) та старшого (шостий рік життя) дошкільного віку. Це умовно відображено відповідними ярусами: від першого до третього, з яких складається і які символізують **МОРАЛЬНУ ПЕКТОРАЛЬ**. До кожного з ярусів моральної пекторалі подані основні освітні орієнтири (керунки для дорослих) за програмою з морального виховання для дітей дошкільного віку “Скарбниця моралі”. Її застібкою є народна мудрість – прислів’я і приказки про мораль, що передаються українським народом із покоління в покоління.

За допомогою книжки ви зможете в довірливій формі задовольнити дитячу цікавість про гідне поведіння, дати відповіді на питання, які їх хвилюють і над якими вони замислюються про те, що таке добро і зло, як виявляти співчуття і співпереживання до тих, хто цього потребує, як шанобливо ставитися до інших тощо. Вагомим завданням дорослих є організація діяльності дитини з художньою літературою так, щоб зміст її був усвідомленим і за кожне моральне правило дитина ратувала як за власне моральне переконання. Пояснюйте дитині моральні норми, яких треба неодмінно дотримуватись у власній поведінці, але намагайтеся не нав’язувати заздалегідь готових відповідей. Надавайте їй час подумати і спільно з нею дійдіть висновку. Радійте з нею її моральним досягненням!

Твори у книжці мають таку логіку викладу: в алфавітному порядку за прізвищами авторів, якщо ж подано кілька творів одного автора, то, відповідно, – за складністю сприймання. Тобто, враховуючи вік дитини і рівень її морального розвитку, можна визначити, що саме її цікавить, і прочитати, переказати чи вивчити напам’ять те, що їй сподобається.

Усі дібрані тексти мають високу художню цінність і відповідають віковим та психологічним особливостям дітей. Збірку творів упорядковано за виданнями минулих років та новими надходженнями, про що зазначено в переліку використаної літератури. Застосування творів художньої літератури у роботі з дітьми дошкільного

віку сприятиме реалізації вимог Базового компонента як Державного стандарту дошкільної освіти і чинних освітніх програм у сегменті виконання завдань морального виховання. Вони можуть використовуватися для читання дітям дошкільного віку в умовах родини та закладу дошкільної освіти, тому що дитяча література – як авторська, так і фольклор – це надзвичайно великий скарб морального надбання.

Звісно, ми не претендуємо на вичерпність змісту хрестоматії “Моральна пектораль”, адже творів, що їх можна запропонувати дошкільникам, є надзвичайно багато. Але дуже прагнемо, щоб ця книжка стала настільною, адже ніколи нікому не зашкодить підкріплювати й уточнювати отримані знання про норми моральної поведінки творами художньої літератури. Читання її дітям спонукатиме до усвідомлення того, що немає в людини більшої цінності, ніж продукування доброзичливого ставлення до довколишніх і примноження таким чином добра у світі.

Сподіваємося, що книжка сподобається вам і ви будете використовувати її з дітьми, щоб закласти в них фундамент знань про моральні норми поведіння і прищепити пошану до найбільшої цінності кожної людини – творення добра для себе та для інших і гідного поведіння в довколишньому середовищі. Адже бути моральним і діяти по совісті – це те, що вирізняє кожного з нас з-поміж інших.

Не пропускайте жодної нагоди погортати книжку “Моральна пектораль” разом із дітьми. Читайте й обговорюйте, замислюйтесь і запитуйте, міркуйте і переконуйте, узагальнюйте і запам’ятовуйте, сповідуйте і дотримуйтеся моральних норм і правил доброго поведіння взаємодії з вашим дошкільником! У майбутньому вони вам лише будуть завдячувати, тому що здобує в дитинстві залишає слід на все подальше життя.

Тож зичимо всім читачам приємного і корисного ознайомлення зі змістом книжки. Маємо глибоке переконання, що з часом “Моральна пектораль” стане улюбленою книгою як прикраса добродійності й сердечності. Лише у взаєморозумінні і співпраці ми зможемо сформувати особистість гідного громадянина нашої держави, здатного до забезпечення довершеного майбуття неньки України!

З повагою
і побажаннями добра та щасливого мирного життя
Любов Лохвицька

Тексти художніх творів із методичним коментарем

ОСЬ ТАКА РОДИНА

Дідусь і бабуня,
Тато й мамуня,
Ромчик, Дарина –
ось така родина.

Леся Вознюк

Методичний коментар

Організація полілогу за змістом твору:

– А яка у вас родина? З ким ви живете? Розкажіть про свою сім'ю. Чи виявляють повагу одне до одного члени вашої родини?

Моральна максима: У кожній сім'ї мають панувати любов, довіра і взаємоповага.

Варвара Гринько

СІМ'Я

Мама, тато, дід, бабуся –
всіх назву, не помилюся.
Старший братик і сестричка –
в нас сімейка невеличка.

Не спиняйте, бо зіб'юся:
мама, тато, дід, бабуся,
старший брат, сестра і я –
отака моя сім'я!

Методичний коментар

Запитання для обговорення:

– Про яку сім'ю йдеться у вірші? Як мають жити люди в сім'ї? Хто є в твоїй родині? Як ви ставитесь один до одного?

Моральна ідея: Сім'я – фортеця моя з колискою добра.

Варвара Гринько

ЧАРІВНІ СЛОВА

До всіх сердець, як до дверей,
є ключики малі.
Їх кожен легко підбере,
якщо йому не лінь.

Ти, друже, мусиш знати їх,
запам'ятать не важко:
маленькі ключики твої –
“Спасибі!” і “Будь ласка!”

Методичний коментар

Запитання для обговорення:

– Які чарівні слова названі у вірші? Для чого їх треба вживати? Чому їх називають “чарівними”? Які ще чарівні слова ви знаєте? Коли треба вживати чарівні слова?

Моральна ідея: Чарівні слова – це слова, за допомогою яких людина виявляє свою уважність, люб'язність, чемність.

Варвара Гринько

РІДНА МОВА

Сію дитині
в серденьку ласку.
Сійся-родися,
ніжне “будь ласка”,
вдячне “спасибі”,
“Виbach” тремтливє, –
слово у серці –
як зернятко в ниві.
“Доброго ранку!”,
“Світлої днини!” –
щєдро даруй ти
людям, дитино!

Методичний коментар

Запитання для обговорення:

– Чому добрі слова є ознакою ввічливої людини? Перелічи, які слова ввічливості названі у вірші. Коли і для чого їх потрібно говорити? Чи завжди ти їх вживаєш?

Моральна ідея: Одне приємне слово – наче сад цвіте.

Оксана Іваненко

НЯВ-НЯВ

Якось уранці забула маленька дівчинка налити молока в миску своєму котеняті. Котенятко було голодне. Воно хотіло попросити молока у дівчинки. І раптом забуло, як треба просити. Вибігло воно на подвір'я і гірко заплакало.

На подвір'ї зустріло корову.

– Чого ти плачеш, бідне котенятко? – питає корова.

— Ну, як же мені не плакати, — каже котенятко, — я таке голодне, а не знаю, як попросити їсти.

— Та це дуже просто, — каже корова, — я тебе навчу. Ти скажи: му-у-у, тебе й нагодують.

— Ні, каже котенятко, — це корови так просять. І побігло далі.

Біля воріт стояло лоша.

— Чого ти плачеш, бідне котенятко?

— Як же мені не плакати? — каже котенятко. — Я голодне, а не знаю, як просити їсти.

— Це дуже просто, — каже лоша, — скажи: гі-гі-гі, тебе й нагодують. Я завжди так прошу.

— Ні, — каже котенятко, — це коні так просять, котенятка інакше повинні просити. І побігло далі.

А назустріч йому півень.

— Котятко, котятко, чого ти плачеш?

— Та як же мені не плакати, — каже котенятко, — я їсти хочу дуже, а не знаю, як треба попросити.

— Ну, я тебе навчу, — каже півник, — ти закричи: ку-ку-рі-ку — ось і все. Я завжди так прошу.

— Ні, — каже котенятко, — це тільки так півники співають. І побігло далі.

Прибігло до комори. А звідти назустріч йому виходить великий чорний старий кіт.

— Чого ти, котенятко, плачеш?

— Як же мені не плакати — їсти дуже хочеться, а я забуло, як попросити їсти.

— Та ти скажи: няв-няв, — відповідає чорний кіт.

Згадало котенятко, зраділо і побігло просити до дівчинки.

— Няв-няв, — занявчало воно так голосно, ніби старий чорний кіт.

— Що я наробила? — схопилася дівчинка. — Я ж забула молока котеняті дати. Взяла мисочку і аж по самі вінця молоко налила.

А котенятко все вилизало.

Методичний коментар

Запитання для обговорення:

— Яка вранішня пригода трапилася з маленьким котенятком? Чи була винна у цьому дівчинка? Як відгукувалися на прохання кошенияти тварини (корова, лоша, півник, старий кіт)? Чим закінчилась історія?

Моральна ідея: Коли допомагаєш іншому, отримуєш задоволення сам, серце наповнюється теплом і любов'ю.

Михайло Коцюбинський

ПРО ДВОХ ЦАПКІВ

З одного берега йде до річки білий цапок, а з другого берега надходить чорний цапок. І той хоче через річку перебраться, і другий. А через річку кладка. Така вузьенька, що тільки один може перейти, а двом тісно.

Не схотів білий цапок зачекати, поки перейде через кладку чорний, а чорний собі не схотів заждати, щоб перейшов білий.

Ступили обидва на кладку, зійшлися посередині та й ну один одного лобами й рогами бити! Билися, билися, та й скінчилося на тому, що обидва у воду попадали і потопились.

Методичний коментар

Запитання для обговорення:

— Чи були два цапки добрими один до одного? Чому вони не могли перейти через кладку? Що врешті трапилось з цапками? Чи трапляється подібне з дітьми? Придумайте й розкажіть, як по-іншому могла б закінчитися ця історія.

Моральна ідея: "Робиш добро — не кайся, робиш зло — зла і сподівайся".

Михайло Коцюбинський

ДВІ КІЗОЧКИ

А дві кізочки — то були розумнішими. Стрілися вони на вузьенькій стежечці. З одного боку стежечки глибокий рів, а з другого — висока та крута гора. Розминутися ніяк не можна.

Постояли вони, постояли, подумали-подумали, а тоді одна кізочка стала на коліна, перевернулася на бік, лягла на стежці і притиснулася спиною до гори.

Тоді друга обережно переступила через неї, а та, що лежала, встала і пішла собі.

Методичний коментар

Запитання для обговорення:

— Порівняйте двох кізочок із двома цапками з попередньої казки? Як вони поставились одна до одної? Як закінчилась їхня пригода?

Моральна ідея: "Хочеш добра — не роби нікому зла".